

Programstöd för lärare

UF-företagande

Anpassad gymnasieskola

Inledning

UF-företagande och entreprenörskap hör hemma på alla program och det är någonting som alla elever borde få testa på, inte minst de elever som går på anpassad gymnasieskola. Att elever på anpassad gymnasieskola får möjlighet att driva UF-företag ser vi ger fantastiska resultat. Bara några exempel är att de börjar tro på sig själva, utvecklar viktiga egenskaper, får känna sig en del av något större och får testa på att göra något som är på riktigt - att driva ett eget företag.

Genom processutbildningen UF-företagande startar, driver och avvecklar eleverna ett företag under ett skolar där de säljer en vara eller tjänst och tjänar riktiga pengar. UF-företagande ger eleverna möjlighet att utveckla de entreprenöriella förmågor och kunskaper som efterfrågas i anpassad gymnasieskolas läroplan och i arbetslivet.

Det här materialet ger exempel på hur du som UF-lärare kan arbeta med UF-företagande på anpassad gymnasieskola. Längst bak i materialet finns exempel på UF-företag som drivits inom anpassad gymnasieskola. Materialet är ett komplement till Ung Företagsamhets lärarhandledning och läromedlet *Mitt UF-företag - Entreprenörskap på riktigt* som går att köpa på nok.se.

Som UF-lärare hittar du nästan allt du behöver på ungforetagsamhet.se. Där registrerar du dig för att sedan logga in på "Mina sidor". Förutom all information om dina UF-elever, hittar du en mängd digitala utbildningar som till exempel vår grundutbildning för UF-lärare eller vår ekonomiutbildning *Smart företagande*. Där hittar du även alla mallar, information, filmer och andra verktyg som även dina elever kan nå via sina inlogg. Som lärare kan du bedöma vad som passar dina elever bäst.

”

Det bästa med UF är att man får driva ett företag som man kan driva på riktigt och ha det som jobb.

Citat från en elev

Eleverna får en stolthet av att ha producerat något själva och får en uppskattning av omgivningen. Det är viktigt.

Citat från en lärare

Många UF-lärare uppskattar de konferenser, utbildningar och mässor som vi på Ung Företagsamhet anordnar eftersom de ger dig och dina elever ett ovärderligt nätverk. Flera av våra samarbetspartners erbjuder även dig och dina elever kostnadsfria företagspaket eller information som ska göra det lättare att komma igång med UF-företagandet.

Scanna QR-koden för att registrera dig på ungforetagsamhet.se redan idag och ta kontakt med Ung Företagsamhet i din region.

Att skaffa sig en sysselsättning efter gymnasiet

Arbetsmarknaden genomgår ständigt förändringar. Anställningsformer förändras, nya yrken uppstår och gamla yrken omformas. Oavsett vilken utbildning dagens unga väljer kommer de möta en arbetsmarknad i ständig förändring och det är skolans uppdrag att förbereda eleverna på bästa sätt: "Det är skolans ansvar att varje elev i anpassad gymnasieskolan ges möjlighet till förberedelse för etablering på arbetsmarknaden" (Läroplanen för anpassad gymnasieskola).

För elever på anpassad gymnasieskola kan processen att skaffa en meningsfull sysselsättning efter gymnasiet vara extra utmanande. Därför är det ännu viktigare att eleverna får öva på och utveckla sina entreprenöriella kompetenser som är användbara oavsett hur arbetsmarknaden ser ut i framtiden – självklart med utgångspunkt från individens egen nivå. UF-företagare får större möjligheter att interagera med samhället utanför skolan, vilket är viktigt och utvecklande för alla, inte minst eleverna i anpassad gymnasieskola. Möten med kunder, rådgivare och andra vuxna i nya sammanhang ger en större förståelse för samhället. Med större förståelse för hur samhället fungerar känns steget mindre när det är dags att kliva in i arbetslivet/vuxenlivet – oavsett om det är daglig verksamhet, jobb eller vidareutbildning som väntar efter studenten.

Genom UF-företagande får eleverna synas ute i samhället och de får möjligheter att knyta kontakter med människor och organisationer de inte känner till sedan tidigare. Tillsammans med andra UF-företagare kan de delta i event och arrangemang och bli en naturlig del av näringsliv och samhälle. Att eleverna får göra något som är på riktigt och utvecklar dem och rustar dem för framtiden, vilket vi sett många goda exempel på vid olika gymnasiesärskolor i Sverige.

Entreprenörskap i skolan ett viktigt perspektiv i utbildningen

Huvuduppgiften för anpassad gymnasieskolan är att förmedla kunskaper och skapa förutsättningar för att eleverna ska tillägna sig och utveckla kunskaper. Utbildningen ska främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor, som aktivt deltar i och utvecklar yrkes- och samhällslivet. Den ska bidra till elevernas allsidiga utveckling.

I läroplanen för anpassad gymnasieskola står det också att "skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja att pröva och omsätta idéer i handling och att lösa problem. Eleverna ska utveckla sin förmåga att ta initiativ och ansvar och att arbeta både självständigt och tillsammans med andra. Anpassad gymnasieskola ska bidra till att alla elever utvecklar kunskaper och förhållningssätt som främjar **entreprenörskap och företagande**". Genom UF-företagande får eleverna, oavsett gymnasieprogram, kunskaper i just detta.

Entreprenörskap i gymnasieskolan innebär att du som lärare planerar och genomför undervisning där eleverna breddar och fördjupar sina kunskaper och förmågor gällande kreativitet, idéutveckling och initiativförmåga.

Eleverna lär sig olika begrepp som har med företagsamhet att göra, då blir det automatiskt begrepp som man använder sig av i samhället också.

Citat från en elev

Entreprenörskap och företagande på anpassad gymnasieskola

Genom arbetsmetoden UF-företagande skapas förutsättningar för eleverna att utveckla en tro på sig själva. UF-elever inom anpassad gymnasieskolan har uttryckt att de genom UF-företagandet får möjlighet att visa upp sina förmågor och känna stolthet över att exempelvis producera egna produkter eller tjänster.

Integration genom programöverskridande arbete

UF-företagande går att anpassa till olika kurser och ämnen. Elever på anpassad gymnasieskolan kan med fördel driva UF-företag tillsammans med elever på gymnasieskolans nationella program om det skapas möjligheter för detta. På så sätt lär elever från olika skolformer känna varandra och utvecklar kunskap och förståelse för varandra.

Ung Företagsamhet arrangerar årligen mässor och andra event som är öppna för alla UF-företagare. Här finns möjligheten för anpassad gymnasieskolans UF-företag att ställa ut på en mässa på samma villkor som alla andra UF-företag, och på så sätt jobba sida vid sida med andra gymnasieungdomar och få en gemensam positiv och utvecklande upplevelse.

Möte med samhället och verkligheten

Genom UF-företagande kommer eleverna i kontakt med olika samhällsfunktioner. UF-företaget kan behöva undersöka vilka regler som gäller för just deras affärsidé och verksamhet. Kanske får en elev testa att ringa till miljöenheten i kommunen och fråga om det går bra att baka kakor i hemkunskapssalen på skolan?

Ett sådant samtal kan först kännas både läskigt och jobbigt men många elever går stärkta ur möten och kontakter med samhället utanför skolans väggar. Som lärare finns du självfallet där och ger det stöd som behövs. Eleverna får vidare också möta rådgivare, som är deras kontakt utanför skolan, och de lär sig att förstå relationen till en kund.

Jag som VD är ändå stolt över mycket som vi gjort. Många i klassen har utvecklats till exempel att de tror på sig själva mer. Man vågar gå fram och prata om UF-företaget. Jag tar med mig en känsla av att vi har kommit framåt och vi ska vara stolta över oss själva.

Citat från en elev

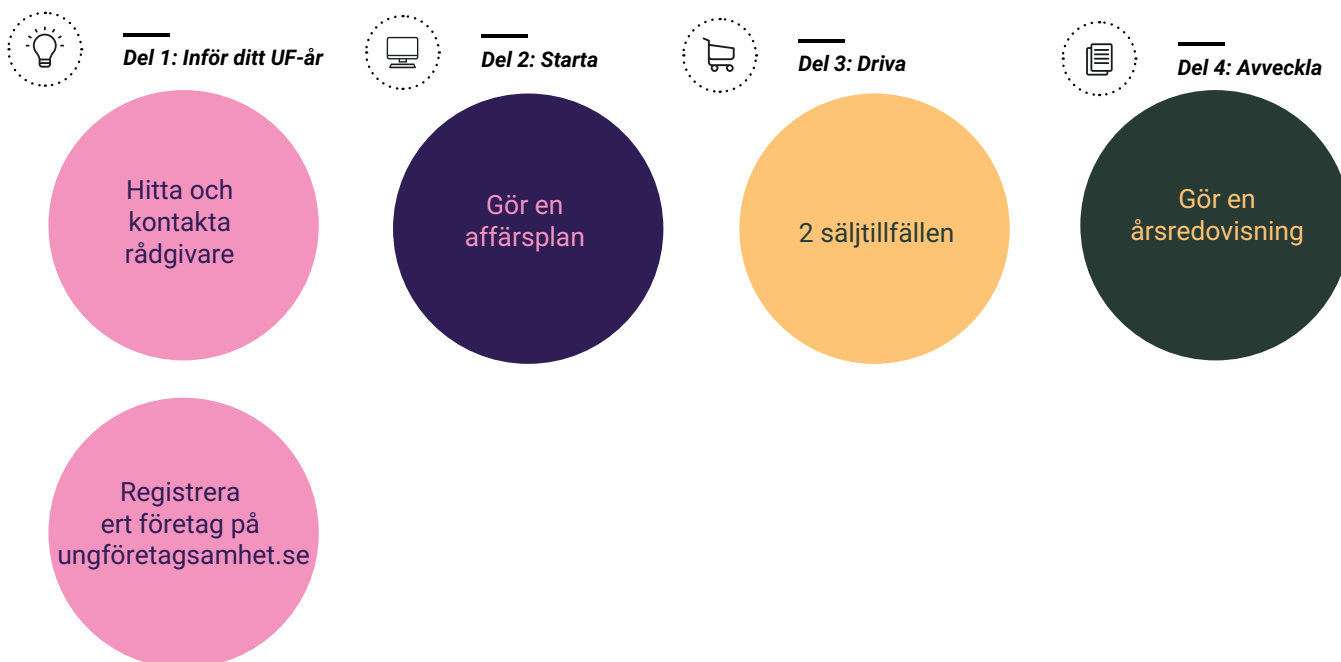
UF ger ett sammanhang, alla handelskurser ingår i UF-företagande. Det blir en röd tråd genom utbildningen.

Citat från en lärare

Kreativitet, verklighet. De får göra det som andra gör. De växer genom att få ta ansvar det blir en personlighetsutveckling och vågar så mycket.

Citat från lärare

Året som UF-företagare på anpassad gymnasieskola

Att starta, driva och avveckla ett UF-företag

UF-företagande kan anpassas på många olika sätt för att kunna vara *metoden* för att genomföra olika kurser och nå mål på anpassad gymnasieskola. Fem moment är dock obligatoriska och genomförs av alla UF-företag. Regionkontoret kan stötta dig som lärare i arbetet med att hitta bra metoder för eleverna att arbeta med de olika momenten.

När UF-företaget har bestämt sig för en affärsidé utvecklar de den på och beskriver sin kommande verksamhet i en *affärsplan*. Sedan gäller det att göra verklighet av sin idé och ta ut en produkt på marknaden och möta kunder. Varje UF-företag ska ha minst två *säljtillfällen*. UF-företaget får, förutom vägledning från lärare och personal på skolan också stöd från en *rådgivare* utanför skolan. Ung Företagsamhet i er region kan hjälpa till med att förmedla kontakt till en bra rådgivare om så önskas.) I slutet av läsåret samman-

fattar och utvärderar man UF-året i en *årsredovisning* som görs på i inloggat läge på ungforetagsamhet.se. När UF-företaget klarat av de fem obligatoriska momenten får eleverna ett intyg som visar att de drivit ett företag under ett år. Detta administreras på ett enkelt sätt i och med att eleverna i inledningen av UF-året *registrerar* sig på ungforetagsamhet.se. Genom registreringen är eleverna dessutom försäkrade under hela UF-året.

UF-företaget startas, drivs och avvecklas i regel under ett läsår. För anpassad gymnasieskola finns också möjligheten att driva UF-företaget mer kontinuerligt, dvs under elevens alla fyra år. Läs mer om detta nedan.

Förslag till ämnes-, program-, och årskursöverskridande arbetssätt

Här nedanför ser du olika förslag på hur man kan arbeta med arbetsmetoden UF-företagande. Du hittar också exempel på tidigare UF-företag.

» Ämnes- och programöverskridande arbetssätt

Ett sätt att arbeta med UF-företagande är att samarbeta över programgränserna på skolan. Här följer ett exempel där olika program samarbetar samt inkluderar in vissa gymnasiesärskolegemensamma ämnen.

Eleverna arbetar med sitt UF-företag hela året där de turas om med alla sorters arbetsuppgifter som exempelvis varuinköp, produktion, förpackning och försäljning. UF-företaget är navet och den röda tråden i elevernas utbildning. All personal med olika utbildning, erfarenhet och kompetens arbetar med UF-företaget som en naturlig del i skolan. Arbetslaget jobbar ämnesintegrerat runt elevernas UF-företagande och även elever från det individuella programmet är med i den mån de kan.

Yrkesprogrammen arbetar med de yrkespraktiska arbetsuppgifterna i företaget. Programmet för fastighet, anläggning och byggnation gör exempelvis skärbrädor, smörknivar och ljusstakar i betong. Programmet för hotell, restaurang och bageri bakar bröd, kakor, gör müsli, smörgåstårter mm. Programmet för administration, handel och varuhantering utför tjänster (som exempelvis trädgårdsarbete), sätter priser och förpackar, tar betalt och bokför.

I de gymnasiegemensamma ämnena arbetar UF-företaget med konkreta uppgifter knutna till exempelvis ämnena i svenska, matematik, engelska, samhällskunskap och naturkunskap. Som exempel skriver UF-företaget sina etiketter till produkterna på engelska. I Naturkunskapen arbetar UF-företaget med hållbarhet och miljö genom att återvända flaskor och burkar till äppelmust och marmelad eller för att driva upp planter till försäljning. Att lära sig om lagar och regler blir naturligt i samhällskunskap. Under matematiken funderar eleverna över prissättning, räkna procent genom att fundera över vinstmarginal eller göra diagram som visar resultat i en marknadsundersökning. Hemkunskapen ger exempelvis kunskaper och färdigheter i hygien, matlagning, varuinköp och tvätt.

» Årskursöverskridande arbetssätt

Ett framgångsrikt upplägg för anpassad gymnasieskola innebär att man låter eleverna driva UF-företag under samtliga sina fyra år på skolan. Det finns många

fördelar med att få driva UF-företag flera gånger. Dels får eleverna en trygghet i att de med ökad förmåga vet vad som behöver göras i företaget, dels får de möjlighet till återkommande övningstillfällen på moment som att prata med kunder, planera och genomföra, räkna och skriva. De får känna att de gör framsteg, att de lär sig, och i och med att självförtroendet växer kan de blicka framåt och fundera på nästa steg för sig själva och UF-företaget inför nästa år.

Att eleverna och verksamheten utvecklas år för år ger fina resultat för samarbetet i klassen/UF-företaget. Treor och fyror som har drivit UF-företag några år känner sig säkrare och kan lära de yngre eleverna. De äldre eleverna känner sig då som förebilder och de kan lättare ta naturliga ledarroller. De yngre eleverna får också goda förebilder vilket stärker samarbetet och gruppklimatet.

Genom att upprepa och göra om de moment som hör till UF-året flera gånger utvecklas eleverna på det personliga planet. Elever från anpassade gymnasieskolor i Jönköpings län berättar att de blivit modigare, vågar prata mer med personer de inte känner, blivit bättre på att lösa problem och blivit medvetna om vad deras egna respektive deras klasskamraternas främst styrkor är.

Genom att driva UF-företaget flera år i rad kan verksamheten ständigt utvecklas och man har möjlighet att bygga upp ett positivt laddat varumärke som har möjlighet att få publicitet både på skolan och i samhället, vilket naturligtvis är positivt för alla.

UF-företagande som anpassad gymnasieskolearbete

I anpassad gymnasieskolas läroplan beskrivs att ”den ansvarige läraren utformar gymnasiearbetet för den enskilde eleven och avgör vad det ska innehålla. Gymnasiearbetet ska innehålla ett urval av arbetsuppgifter inom ett avgränsat yrkesområde och anpassas efter elevens förutsättningar. Det är också möjligt för eleven att själv vara med och utforma uppgiften och innehållet i sitt gymnasiearbete”.

En möjlighet är att driva UF-företaget som anpassad gymnasieskolearbete. Att planera och genomföra är centrala begrepp i Skolverkets beskrivning av gymnasie-

”

I monter på mässan hade vi besök från kommunen, både politiker och andra. Det är viktigt att de ser hur vi som har funktionshinder arbetar. Vi är lika bra på saker som andra men behöver lite hjälp då och då.

Citat från en elev

arbetet vilket går helt i linje med att driva UF-företag. Om läraren vill styra UF-företagets verksamhet till ett nationellt programs fokusområden finns den möjligheten, men märk även Skolverkets formulering: “Det är också möjligt för eleven att själv vara med och utforma uppgiften och innehållet i sitt gymnasiearbete”

Entreprenörskap som programfördjupning

Att ha kursen Entreprenörskap som programfördjupning är möjligt på samtliga program inom anpassad gymnasieskola. I ämnet Entreprenörskap får eleverna förståelse av entreprenörskapets betydelse för individ, verksamhet och samhälle, utveckla färdigheter i problemlösning och genomförande av projekt samt utveckla förmågan att identifiera möjligheter och omsätta idéer i praktisk verksamhet.

Kursen i entreprenörskap är perfekt för att driva UF-företag i och genom UF-företagande kan eleverna arbeta med samtliga områden som lyfts i det centrala innehållet.

UF-företaget arbetar med sitt företag i sina programgemensamma ämnen som passar in i arbetsmetoden UF-företagande som exempelvis ämnet Service och bemötande och Måltids- och branschkunskap. Det finns många ämnen samt programfördjupningar som passar in. De jobbar även med ämnet svenska där finns det mycket i kursplanen som går att knyta till UF-företagande. Exempelvis skrev UF-eleverna affärsplanen samt gjorde broschyrer på svensklektionerna. Under matematiklektionerna arbetade eleverna med bland annat prissättning.

Exempel på UF-företag inom anpassad gymnasieskola

4future UF

Affärsidé: 4future UF:s affärsidé är att de köper in karameller och fudge från Mariannelunds karamellkokeri AB och säljer produkterna vidare. De säljer även bakverk och skärbrädor som andra har gjort från skolan.

» Programöverskridande arbete

Programmet för administration, handel och varuhantering (AHV) i första hand. Sedan samarbetar de med programmet för hotell, restaurang och bageri (HRB). Programmet för fastighet, anläggning och byggnation (FAB) och Programmet för hälsa, vård och omsorg (HVO)

AHV köper in godis från Mariannelunds Karamellkokeri AB som de sedan paketerar, dekorerar, säljer och levererar påsarna till kund. De köper även in produkter från andra program på anpassad gymnasieskola som de säljer vidare, exempelvis från FAB som gör skärbrädor i samarbete med skolans industriprogram. HRB erbjuder ett utbud av bageri- och konditorivaror som de gör själva till försäljning och HVO bidrar med varor med hälsotema.

» Samtliga årskurser involveras

Alla fyra årskurser arbetar med UF-företagande. Att eleverna lär av varandra och får göra momenten fyra gånger under sin utbildning är en av framgångsfaktorerna. Eleverna växer inför varje år då de själva känner att de får mer ansvar efter varje årskurs. De elever som går i årskurs fyra, och som har drivit UF i tre år innan, blir exempelvis lite som förebilder till de elever som är i årskurserna under dem.

Det är programmet administration, handel och varuhantering som driver företaget och resterande program hjälper till med praktiska moment och tillverkning av varor. Alla är registrerade i företaget men AHV sköter

allt som har med administration, ekonomi och marknadsföring att göra.

Tanken med att det är AHV som driver företaget är att de andra programmen ska få känna på hur det är först innan de känner sig redo på att starta ett eget UF-företag. AHV använder alla karaktärskurser till UF-företaget och på så vis blir UF-företaget en väldigt stor del av deras skolgång.

Företaget har ett samarbete med eleverna från Ekonomiprogrammet på skolan som hjälper dem med deras bokföring och redovisning. Detta gör att de skapar integration mellan eleverna. UF-företaget blir avlastade då de säljer väldigt mycket och ekonomieleverna får jobba med ett verkligt uppdrag. Företaget har även gemensamma lektionstillfällen med elever från Handels- och administrationsprogrammet.

Se film om UF-företagande på Anpassad gymnasieskola

Tummen Upp UF

Affärsidé: UF-företaget tillverkar bland annat bakverk, marmelader, sylt, saft, bröd och saker i trä som exempelvis grytunderlägg. UF-företaget vill ha närproducerat och försöker alltid gå ut i skogen själva och plocka råvaror till sina produkter utifrån säsong. Exempelvis bär till både sylt, saft och marmelader.

» Programöverskridande arbete

Hotell, restaurang och bageri (HRB) samt individuella programmet (IVA)

» Gymnasiegemensamma ämnen

Svenska och matematik

» Årskurs

Alla fyra årskurserna är involverad i UF-företaget från HRB och det individuella programmet.

Både Hotell, restaurang och bageri och det individuella programmet driver företaget tillsammans som ett klassföretag där eleverna från det individuella programmet är med i den utsträckning de kan för att få känna sig delaktiga. Tummen upp UF är ett företag som har skapat sig ett varumärke i deras kommun och som inför varje läsår startas upp igen i samma namn. Produkterna kan variera år efter år beroende på vad eleverna vill göra. De får självklart vara med och påverka vad som ska säljas.

Tummen Upp UF ställer ut på ortens julmarknad där säljer sina produkter och de brukar sälja slut av de mesta de har med sig. Pengarna de tjänar in under sitt UF-år gör det något kul med tillsammans hela klassen.

COMV träprodukter UF

Affärsidé: Säljer unikt slöjdade träprodukter av Lindträd som vuxit i Östra Promenaden, Norrköping, exempelvis tillverkning och försäljning av smörknivar. Produkt är hållbar då enbart rent naturmaterial används. Lindträet har transporterats tillsammans med andra produkter och därför inte orsakat extra utsläpp. UF-företaget använder inte några kemikalier utan miljö- och hälsovänlig olja för att smörja in smörknivarna. Vid förpackning försöker UF-företaget ha miljömärkt silkespapper och plastpåsar.

» Program

Programmet för administration, handel och varuhantering (AHV)

» Gymnasiegemensamma ämnen

Svenska

» Årskurs

Eleverna driver UF-företag i årskurs fyra. De kopplar samman arbetsmetoden UF-företagande i kurserna Näthandel 1, Praktisk marknadsföring samt Handel 3 där finns det mycket i kursplanen som går att knyta till UF-företagande. I ämnet svenska har eleverna sökt och skrivit information till texter till sin hemsida. Viss variation har förekommit under åren med grunden har varit att eleverna ska ha produkten i sitt nätverk så att det är lätt att starta produktion eller inköp.

Har du frågor eller vill veta mer om UF-företagande? Scanna QR-koden och ta kontakt med Ung Företagsamhet i din region.

Ett samhälle där alla unga får utveckla sin företagsamhet

Sedan 1980 har Ung Företagsamhet utbildat unga i entreprenörskap. Vi är en ideell och politiskt obunden organisation, som finns över hela landet. Vi inspirerar och tränar unga att i skolan utveckla sitt entreprenörskap och sina företagsamma förmågor – för en positiv samhällsutveckling. Vår vision är ett samhälle där alla unga får utveckla sin företagsamhet.

Var tredje elev som idag går ut gymnasiet har drivit ett UF-företag och totalt har över 560 000 gymnasieelever drivit UF-företag sedan vi grundades. Vi finns på hälften av Sveriges grundskolor där vi erbjuder elever och lärare våra läromedel, utbildningar och inspirerande möten. Vi driver även vårt nätverk UF alumni som ger unga entreprenörer, tidigare UF-företagare, personlig utveckling, drivkraft att växa och ett unikt kontaktnät.

Forskning visar att elever som drivit UF-företag har bättre möjligheter efter skoltiden; de får oftare jobb, har färre arbetslöshetsdagar och startar oftare eget företag.

Det vinner både de unga och samhället på.

Scanna QR-koden om du vill du veta mer om oss.

ung
företagsamhet

A Member of JA Worldwide